

УДК 657:338.432

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-19>**Мельник І. М.**здобувач кафедри обліку і аудиту,
Державний університет «Житомирська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4825-6350>**Melnyk Iryna**

Zhytomyr Polytechnic State University

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

У процесі дослідження визначено, що основним завданням діяльності підприємств лісового господарства є налагодження ефективної системи управління лісовими ресурсами певної території. У зв'язку із цим виникла необхідність у розробленні механізму аналітичної оцінки ефективності лісозаготівлі. Встановлено, що основними напрямками економічного аналізу ефективності використання лісових ресурсів державними підприємствами лісового господарства є економічна ефективність та екологічна ефективність. Основними об'єктами, що характеризують економічну результативність діяльності підприємств лісового господарства, є отримані доходи та фінансові результати. Відповідно до зазначених об'єктів, необхідним є використання аналітичних процедур, що характеризують порядок їх отримання та залученні для цього ресурси. Апробовано запропоновано методіку економічного аналізу економічної ефективності діяльності підприємств лісового господарства. Здійснено дослідження характеристики аналітичних показників щодо оцінки фінансового стану діяльності лісогощподарського підприємства, у даному контексті запропоновано здійснювати порівняння як у динаміці, так і планові та фактичні дані аналітичних показників фінансового стану. Розглянуто характеристику аналітичних показників щодо оцінки капітальних інвестицій. Установлено, що зазначене інформаційне забезпечення дає змогу оцінити як показники динаміки, так і показники структури щодо операцій із розподілу прибутку лісогощподарського підприємства. Визначено, що з позиції ефективності більш доцільним є використання показників рентабельності, зокрема рентабельності використання лісових ресурсів із позиції держави як власника. Запропоновано структуру аналітичної довідки про екологічну результативність лісокористування в частині показників фінансового стану підприємств лісового господарства: доходів, фінансових результатів, повної собівартості; обсягів лісозаготівлі в натуральних вимірниках; результатів коефіцієнтного аналізу екологічної ефективності лісогощподарського підприємства.

Ключові слова: екологічна ефективність, лісове господарство, економічний аналіз, фінансові результати, екосистемні послуги.

ECONOMIC ANALYSIS OF EFFICIENCY VICORISTAN LISOVICH RESOURCES

In the course of the research it was determined that the main task of the activity of forestry enterprises is to establish an effective system of forest resources management in a certain territory. In this regard, there was a need to develop a mechanism for analytical evaluation of logging efficiency. The purpose of the article is to consider the economic analysis of the efficiency of use of forest resources. It is established that the main areas of economic analysis of forest resource efficiency by state forestry enterprises are: economic efficiency and environmental efficiency. The main objects that characterize the economic performance of forestry businesses are revenue and financial results. According to these objects, it is necessary to use analytical procedures that characterize the order of their receipt and attract resources for this purpose. The method of economic analysis of economic efficiency of activity of forestry enterprises was tested in the study. The study of the characteristics of analytical indicators for the assessment of the financial condition of the forestry enterprise was carried out. The characteristic of analytical indicators on the estimation of capital investments is considered. In the course of the research it was found that the mentioned information support allows to evaluate both the dynamics indicators and the structure indicators regarding the operations of profit sharing of the forestry enterprise. It is determined that from the point of view of efficiency it is more expedient to use the indicators of profitability, in particular the profitability of using forest resources from the position of the state as the owner. The structure of the analytical report on the environmental performance of forest management was proposed, in terms of indicators of the financial condition of forestry enterprises: revenues, financial results, total cost; volume of logging in natural meters; the results of the coefficient analysis of environmental performance of the forestry enterprise.

Keywords: eco-efficiency, forestry, economic analysis, financial results, ecosystem services.

JEL classification: C41, M40, Q23

Постановка проблеми. Основним завданням діяльності підприємств лісового господарства є налагодження ефективної системи управління лісовими ресурсами певної території. У зв'язку із цим виникає необхідність у розробленні механізму аналітичної оцінки ефективності лісозаготівлі. Причому є потреба як в оцінці економічної ефективності, так і екологічної ефективності здійснення лісогощподарської діяльності. Зазначене актуалізує питання наукового пошуку комплексного підходу до методіки еконо-

мічного аналізу ефективності діяльності підприємств лісового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній науці питання економічної ефективності використання лісових ресурсів розглядалося лише в кандидатських дисертаціях О.М. Дзюбенка (розроблено методологічні положення економічного аналізу фінансового потенціалу лісогощподарських підприємств) та А.М. Лисичко (удосконалено аналітичні процедури щодо аналітичної оцінки ефектив-

ності використання лісових ресурсів у частинні рентних платежів). У цілому розвитку економічного аналізу як функціональної економічної науки з позиції формування інноваційних аналітичних процедур присвячено праці Д.О. Грицишена, О.В. Олійник, В.В. Євдокимова, О.А. Лаговської, Т.М. Ковальчук, В.К. Савчук, І.В. Саух, Т.О. Тарасової. Так, праці вчених присвячено як розвитку теоретичних, так і формуванню прикладних напрямів розвитку економічного аналізу. Проте питання оцінки ефективності діяльності підприємств лісового господарства залишається відкритим.

Мета статті полягає у дослідженні економічного аналізу ефективності використання лісових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Основними напрямками економічного аналізу ефективності використання лісових ресурсів державними підприємствами лісового господарства, що належать до управління Державного агентства лісового господарства, є:

– економічна ефективність. Економічну ефективність пропонуємо визначати в контексті економічної вигоди, отриманої лісогосподарським підприємством та державою. У контексті власне лісогосподарського підприємства варто проводити економічний аналіз фінансових результатів. Своєю чергою, фінансовий стан підприємства безпосередньо впливає на соціальну захищеність працівників лісогосподарського підприємства;

– екологічна ефективність, яка визначатиметься через аналіз витрат, що були понесені лісогосподарським підприємством на заходи екологічного характеру. «Сфера діяльності в лісовій галузі включає в себе не тільки заготівлю деревини, збір лікарських рослин, грибів, ягід, горіхів, виробництво паливних брикетів та ін., а й отримання доходу у сфері екосистемних послуг, що надаються лісовою екосистемою, наприклад використання лісів у рекреаційних цілях та ін. Крім того, використовуючи асиміляційну здатність лісової екосистеми, яка виявляється у тому числі як лісовідновлювальний потенціал лісового середовища, можна ефективно вирішувати завдання збереження лісів для нинішніх і майбутніх поколінь» [4, с. 437]. Сьогоднішні питання екологічної результативності діяльності лісогосподарських підприємств залишається відкритим. Це зумовлено тим, що відсутні методичні рекомендації щодо використання конкретних аналітичних процедур, які б дали змогу виявити всі екологічні аспекти лісогосподарської діяльності [5, с. 143].

Розглянемо більш детально кожен аспект ефективності діяльності лісогосподарських підприємств.

Основним ресурсом, що характеризує діяльності підприємств досліджуваної галузі, є лісові ресурси. Вітчизняна дослідниця проблем економічного аналізу лісогосподарської діяльності А.М. Лисичко зазначає, що «лісова рента є особливим об'єктом управління лісогосподарським комплексом України у цілому та лісогосподарськими підприємствами зокрема. Щодо заінтересованості держави в лісовій ренті, то варто зазначити, що сплата рентних платежів за спеціалізоване використання лісових ресурсів має вагомe значення у формуванні державного та місцевих бюджетів» [2, с. 147]. «Ренту слід розглядати як універсальну категорію, яка здатна виразити особливості та специфіку використання різних факторів виробництва, у тому числі пов'язану з умовами їх залучення під час

здійснення діяльності в умовах недосконалої конкуренції. З огляду на вищевикладене, дослідження спрямоване на розроблення концептуального підходу до бухгалтерського обліку ренти як наддоходу підприємства, який побудовано на доведенні визнання ренти об'єктом управління, що потребує адекватного запиту користувачів інформаційного забезпечення з боку облікової системи на основі системного розвитку теоретико-методологічних та організаційно-практичних положень бухгалтерського обліку та аналізу ренти» [3, с. 53–54]. Відповідно до державного бюджету України на 2019 р., передбачалися такі надходження від рентних платежів (табл. 1).

У цілому від використання природних ресурсів до державного бюджету України в 2019 р. було заплановано отримання рентної плати у розмірі 58 302 020,0 тис грн. Із них за використання лісових ресурсів заплановане отримання 697 900,00 тис грн, що становить 1,2% від рентних платежів у цілому. Отримання зазначеної суми було заплановане як до загального фонду (409 900,00 тис грн, що становить 0,7%), так і до спеціального фонду (288 000,00 тис грн, що становить 60,79%). Рентна плата за спеціальне використання води становила 1 021 900,00 тис грн, або 1,7%, із них до загального фонду 836 100,00 тис грн, або 1,45%, та до спеціального фонду 185 800,00 тис грн, або 39,21%. Рентна плата за користування надрами становить 5 253 898,10 тис грн, або 90,12%. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України становить 2 595 700,00 тис грн, або 4,45%. Рентна плата за транспортування становить 1 447 539,90 тис грн, або 2,48%.

Відповідно до цього, пропонуємо визначати такі аналітичні показники:

1. Прибуток на одиницю лісозаготівлі – показник прибутку, що припадає на одиницю лісогосподарської продукції.

2. Дохід на одиницю лісозаготівлі – показник доходу, що припадає на одиницю лісогосподарської продукції.

3. Рентовіддача (Рв) – показує, яка сума доходу припадає на 1 грн сплачених рентних платежів.

4. Рентабельність ренти (РР) – показує, яка сума прибутку припадає на 1 грн сплачених рентних платежів.

Уперше питання розрахунку аналітичних показників щодо рентних платежів за використання лісовими ресурсами були запропоновані в дисертації А.М. Лисичко: «Щодо економічного аналізу ренти за спеціальне використання лісових ресурсів, удосконалено його методику через формування мети та завдань, розроблення етапів та пропозицій щодо запровадження нових аналітичних показників, зокрема рентомісткості, рентовіддачі та рентабельності ренти» [2, с. 218]. Нами розширено спектр показників ефективності використання лісових ресурсів, що дасть змогу в комплексі оцінити економічну результативність діяльності лісогосподарських підприємств.

Для розрахунку зазначених показників є потреба у формуванні інформаційного забезпечення:

– у частині доходів та фінансових результатів (прибутку): звіт про фінансові результати, дані субрахунків 70 «Доходи від реалізації» та 79 «Фінансові результати»;

– у частині рентних платежів: зведена калькуляція собівартості лісозаготівлі, дані рахунків 23 «Виробництво», 64 «Розрахунки за податками й платежами»;

Таблиця 1

Надходження до державного бюджету від використання природних ресурсів (рентні платежі)

Код	Найменування згідно з класифікацією доходів бюджету	Всього	Питома вага	Загальний фонд	Питома вага	Спеціальний фонд	Питома вага
13010000	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	697900,00	1,20	409900,00	0,71	288000,00	60,79
13020000	Рентна плата за спеціальне використання води	1021900,00	1,75	836100,00	1,45	185800,00	39,21
13030000	Рентна плата за користування надрами	52538980,10	90,12	52538980,10	90,85		0,00
13060000	Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України	2595700,00	4,45	2595700,00	4,49		0,00
13080000	Рентна плата за транспортування	1447539,90	2,48	1447539,90	2,50		0,00
13000000	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	58302020,0	100	57828220,0	100	473800,0	100

Джерело: власна розробка

– у частинні обсягів лісозаготівлі: спеціальні галузеві форми звітності «Звіт про використання виробничого плану по лісовому господарству» (Форма № 10-ЛГ), затверджений Державним комітетом лісового господарства України; «Лісогосподарська діяльність» (Форма № 3-ЛГ), затверджена Державною службою статистики України «Державне статистичне спостереження».

Розрахунок зазначених показників на досліджуваних лісогосподарських підприємствах Житомирської області представлено в табл. 2.

Аналізуючи представлені дані, ми дійшли таких висновків щодо економічної ефективності використання лісових ресурсів лісогосподарськими підприємствами Житомирської області:

– ДП «Смільчинське лісове господарство». Розрахунок співвідношення прибутку до обсягів лісозаготівлі показує, що у 2019 р. 1 тис Кбм лісу приніс прибутку 11,03 тис грн. Зазначений показник є меншим порівняно з попереднім 2018 р. на 4,63 тис грн. Це можна пов'язати з ефектом масштабу, адже обсяги лісозаготівлі впали й, відповідно, знизилася доходи лісогосподарського підприємства, проте показник співвідношення доходів лісогосподарського підприємства з обсягами лісозаготівлі у 2019 р. значно вищий та становить 1 350,60 тис грн, тоді як у 2018 р. зазначений показник становив 1 268,53 тис грн. Отже, зазначена тенденція пов'язана з неефективним управлінням постійними витратами підприємства. Показник рен-

товіддачі показує, яку суму доходів приносить 1 грн рентної плати за використання лісових ресурсів. Зазначений показник указує на зменшення ефективності використання лісових ресурсів, адже він становив у 2019 р. 16,91, а в 2018 р. – 28,12. Таке зниження є високим як в абсолютних вимірниках, так і у відносних. Рентовіддача, будучи одним із показників економічної ефективності використання лісових ресурсів, указує, що на досліджуваному підприємстві ефективність знизилася більше ніж удвічі. Так, у 2018 р. зазначений показник становив 0,35, а в 2019 р. – лише 0,14.

– ДП «Словечанське лісове господарство» характеризується позитивною динамікою щодо збільшення прибутків у 2019 р. – 9 680,9 тис грн (2018 р. – 2 019,4 тис грн) за умови зменшення обсягів лісозаготівлі. Відповідно розрахункові показники економічного аналізу мають такі значення: по-перше, співвідношення прибутку та обсягів лісозаготівлі підвищилися майже у п'ять разів та становили у 2018 р. 9,34 тис грн на 1 тис Кбм лісу, а в 2019 р. – 48,82 тис грн; по-друге, співвідношення доходів та обсягів лісозаготівлі не показує такого розриву, що може вказувати на ефективність управління витратами, адже в 2018 р. зазначений показник становив 793,54 тис грн на 1 тис. Кбм лісу, а в 2019 р. – 816,25 тис грн; по-третє, показник рентовіддачі значно знизився у 2019 р. – 6,67 порівняно з 2018 р. – 11,07, тоді як показник рентабельності ренти збільшився майже втричі та становив у 2018 р. – 0,13, а в 2019 р. – 0,4.

Таблиця 2

Результати застосування показників економічної ефективності лісогосподарської діяльності

Рік	Прибуток (тис грн)	Дохід (тис грн)	Обсяг (тис. КбМ)	Рента (тис грн)	П/О	Д/О	Рв	РР
ДП «Смільчинське лісове господарство»								
2018	2351,1	190026	149,8	6758,4	15,69	1268,53	28,12	0,35
2019	1367,3	167474	124	9904,5	11,03	1350,60	16,91	0,14
ДП «Словечанське лісове господарство»								
2018	2019,4	171484	216,1	15491,6	9,34	793,54	11,07	0,13
2019	9680,9	161863	198,3	24266,5	48,82	816,25	6,67	0,40
ДП «Радомишльське лісомисливське господарство»								
2018	338,9	148649	200,4	7247,0	1,69	741,76	20,51	0,05
2019	2018,8	128590	180,5	12301,0	11,18	712,41	10,45	0,16
ДП «Новоград-Волинське дослідне лісомисливське господарство»								
2018	6561,3	197474	155,7	9972,7	42,14	1268,30	19,80	0,66
2019	6838,9	180815	156,4	11138,0	43,73	1156,11	16,23	0,61

Джерело: власна розробка

– ДП «Радомишльське лісомисливське господарство». Зазначене підприємство лісового господарства показує позитивну динаміку за досліджуваний період як у контексті абсолютних показників, так і в контексті відносних. Зокрема, варто зазначити про значне збільшення прибутку підприємства з 338,9 тис грн у 2018 р. до 2018,8 тис грн у 2019 р. Зазначений показник більшою мірою залежав не від отриманих доходів, які в 2019 р. (148 649 тис грн) були меншими, ніж у 2018 р. (128 590 тис грн). Так, щодо відносних показників, то позитивною динамікою характеризується співвідношення прибутку та обсягів лісозаготівлі, зокрема на 1 тис Кбм лісозаготівлі у 2019 р. припадало 11,18 тис грн, тоді як у 2018 р. – лише 1,69 тис грн. Інша ситуація з показником співвідношення доходів та обсягів лісозаготівлі: 2018 р. – 741,76 тис грн на 1 тис Кбм; 2019 р. – 712,41 тис грн на 1 тис Кбм. Відповідно, впав показник рентовіддачі з 20,51 у 2018 р. до 10,45 у 2019 р., що не відобразилося на показнику рентабельності ренти, який зріс з 0,05 до 0,16.

– ДП «Новоград-Волинське дослідне лісомисливське господарство». Діяльність підприємства за досліджувані звітні періоди не має знаних коливань як за абсолютними, так і за відносними показниками. Так, отримані в 2018 р. прибутки становили 6561,3 тис грн, а в 2019 р. – 6838,9 тис грн. Доходи зменшилися незначно: з 197 474 тис грн у 2018 р. до 180 815 тис грн у 2019 р. Подібна ситуація з показником обсягів лісозаготівлі: 2018 р. – 155,7 тис Кбм, 2019 р. – 156,4 тис Кбм. Рентна плата за користування лісовими ресурсами у 2018 р. становила 9 972,7 тис грн, у 2019 р. – 11 138,0 тис грн. Відносні показники також не зазнали значних відхилень: по-перше, співвідношення прибутку та обсягів лісозаготівлі становило у 2018 р. 42,14 тис грн на 1 тис Кбм, а в 2019 р. – 43,73 тис грн на 1 тис Кбм; по-друге, співвідношення доходів з обсягами лісозаготівлі становило у 2018 р. 1 268,30 тис грн на 1 тис Кбм, а в 2019 р. – 1 156,11 тис грн на 1 тис Кбм; по-третє, рентовіддача становила у 2018 р. 19,8, а в 2019 р. – 16,23; по-четверте, рентабельність ренти становила у 2018 р. – 0,66, а в 2019 р. – 0,61.

Підводячи підсумок апробації запропонованої методики економічного аналізу економічної ефективності діяльності підприємств лісового господарства, варто вказати на результати порівняльного аналізу. Так, найбільший показник співвідношення прибутку та обсягів виробництва характерний для ДП «Новоград-Волинське дослідне лісомисливське господарство» в 2018 р. – 42,14 тис грн на 1 тис Кбм та ДП «Словечанське лісове господарство», у 2019 р. – 48,82 тис грн на 1 тис Кбм. Найнижче значення вказаного аналітичного показника у 2018 р. характерне для ДП «Радомишльське лісомисливське господарство» – 1,69 тис грн на 1 тис Кбм, а в 2019 р. – для ДП «Смільчинське лісове господарство» – 11,03 тис грн на 1 тис Кбм.

Співвідношення доходів та обсягів лісозаготівлі характеризувалося найменшим значенням у 2018 р. та 2019 р. для ДП «Радомишльське лісомисливське господарство» – 741,76 тис грн на 1 тис Кбм та 712,41 тис грн на 1 тис Кбм. Найбільше значення досліджуваного показника характерне для ДП «Смільчинське лісове господарство» – 1 268,53 тис грн на 1 тис Кбм у 2018 р. та 1 350,60 тис грн на 1 тис Кбм.

Рентовіддача як один із показників економічної ефективності використання лісових ресурсів харак-

теризувалася найбільшим значенням у 2018 р. та 2019 р. для ДП «Смільчинське лісове господарство»: 28,12 та 16,91 відповідно. Найменше значення рентовіддачі характерне для ДП «Словечанське лісове господарство»: 2018 р. – 11,07 та 2019 р. – 6,67.

Рентабельність ренти мала найменше значення у 2018 р. у ДП «Радомишльське лісомисливське господарство» – 0,05, а найбільше – у ДП «Новоград-Волинське дослідне лісомисливське господарство» – 0,66. У 2019 р. найбільше значення характерне для ДП «Новоград-Волинське дослідне лісомисливське господарство» – 0,61, а найменше – для ДП «Смільчинське лісове господарство» – 0,14.

Для оцінки економічної ефективності діяльності підприємств лісового господарства важливим є показник фінансового стану, зокрема відповідно до планових та фактичних даних. У цьому напрямі пропонуємо використовувати аналітичні показники: рентабельності підприємства, фінансової стійкості та ліквідності. Так, зазначені показники характеризують як економічну ефективність діяльності у звітному періоді, так і фінансовий потенціал лісогосподарського підприємства. О.М. Дзюбенко вважає, що «економічний аналіз є інформаційною системою, яка дає можливість оцінити фінансовий потенціал лісогосподарського підприємства у цілому та його окремих складників зокрема. Так, аналітичний інструментарій передбачає сукупність відносних показників, які характеризують фінансову стійкість, ділову активність, ліквідність та рентабельність лісогосподарського підприємства» [1, с. 120]. У даному контексті пропонуємо здійснювати порівняння як у динаміці, так і планові та фактичні дані аналітичних показників фінансового стану в такому розрізі: валова рентабельність, рентабельність ЕВІТДА, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність діяльності, коефіцієнт відношення боргу до ЕВІТДА, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт поточної ліквідності (покриття). Характеристику зазначених показників представлено в табл. 3.

Зазначені показники були апробовані на прикладі діяльності ДП «Словечанське лісове господарство» (табл. 4).

За результатами економічного аналізу ДП «Словечанське лісове господарство» за показниками рентабельності, ліквідності та фінансової стійкості можна зробити такі висновки:

– відхилення фактичного показника валової рентабельності від планового показника протягом досліджуваного періоду характеризується негативною тенденцією, оскільки за останні два роки (2018–2019) відзначено зменшення показника на 1,80 тис грн та 5,60 тис грн, тобто у звітному році порівняно з базисним роком темп зменшення валової рентабельності дорівнює 93,26% та 77,51% відповідно;

– відхилення фактичного показника рентабельності ЕВІТДА від планового показника свідчить про негативну тенденцію, адже зафіксовано зменшення показника на 0,20 тис грн (2018 р.) та 0,50 тис грн (2019 р.), або 95,74% та 88,89% відповідно;

– відхилення фактичного показника рентабельності активів від планового демонструє від'ємні значення, що вказує на негативний стан даного показника протягом 2018–2019 рр. та дорівнює -0,40 тис грн та -2,80 тис грн, або 91,84% та 37,78% відповідно у порівнянні звітного року з базисним;

Таблиця 3

Характеристика аналітичних показників щодо оцінки фінансового стану діяльності лісогосподарського підприємства

Найменування показника	Характеристика показника
1	2
<i>Валова рентабельність</i>	Відображає відношення валового прибутку до собівартості продукції та показує, скільки гривень валового прибутку припадає на одну гривню витрат, що сформували собівартість продукції.
<i>Рентабельність EBITDA</i>	Відображає прибуток до моменту вирахування з нього відсотків, податків та амортизації. Є важливим показником для виміру операційної рентабельності компанії, адже враховує ті витрати, які є необхідними для щоденного ведення бізнесу.
<i>Рентабельність активів</i>	Коефіцієнтний показник, що відображає, наскільки ефективно підприємство використовує всі свої активи.
<i>Рентабельність власного капіталу</i>	Коефіцієнтний показник фінансового характеру, що відображає ефективність використання власного капіталу. Він показує рівень віддачі, отриманий відповідно до вкладеного капіталу.
<i>Рентабельність діяльності</i>	Відображає прибутковість діяльності підприємства, який повинен відображати позитивну динаміку.
<i>Коефіцієнт відношення боргу до EBITDA</i>	Показник який відображає рівень боргового навантаження на підприємство та його можливість розрахуватися за наявними боргами.
<i>Коефіцієнт фінансової стійкості</i>	Показник, який відображає платоспроможність підприємства протягом довготривалого терміну.
<i>Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)</i>	Показник, який відображає, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів їх еквівалентів.

Джерело: власна розробка

– відхилення фактичного показника рентабельності власного капіталу від панового показника протягом 2018–2019 рр. указує на негативну тенденцію до зменшення. Хоча в 2018 р. показник залишився незмінним, у 2019 р. зафіксовано суттєве зменшення показника на 8 тис грн, або ж у звітному році темп зменшення власного капіталу становить 29,82% від рентабельності базисного року;

– відхилення фактичного показника рентабельності діяльності від планового показника протягом 2018–2019 рр. характеризується також негативними показниками: відносне відхилення становить у 2018 р. -0,10 тис грн та -0,60 тис грн у 2019 р., або ж темп зменшення рентабельності діяльності становить 90,91% та 40,00% відповідно;

– показник коефіцієнта відношення боргу до EBITDA у 2018 році демонструє негативну тенденцію до збільшення фактичного показника порівняно з плановим та становить 0,30 тис грн, темп приросту становить 110,71%, а в 2019 р. ситуація протилежна: показник зменшився на 0,40 тис грн, або ж його темп зменшення становить 87,10% у звітному році порівняно з попереднім;

– показник коефіцієнта фінансової стійкості у 2018 р. показує негативну тенденцію до зменшення, адже він зменшився на 0,10 тис грн, темп зменшення становить 85,71%. У 2019 р. ситуація з показником фінансової стійкості значно поліпшилася, адже фактичний показник порівняно з плановим суттєво збільшився – на 0,50 тис грн, або на 183,33%;

– показник коефіцієнта поточної ліквідності (покриття) протягом 2018–2019 рр. зображає позитивну тенденцію до збільшення показника, який у 2018 р. збільшився на 0,20 тис грн, у 2019 р. – на 0,40 тис грн, або ж темп приросту становить 140,00% та 157,14% відповідно у звітному році порівняно з базисним роком.

Особливістю діяльності підприємств лісового господарства є потреба в постійному оновленні матеріаль-

ної бази, адже від цього залежить ефективність використання лісових ресурсів та їх власної переробки, що в результаті дасть змогу підвищити показники доданої вартості [6]. Саме тому діяльність лісогосподарських підприємств оцінюється на предмет капітальних інвестицій. Розрахунку підлягають такі показники: коефіцієнт відношення капітальних інвестицій до амортизації, коефіцієнт відношення капітальних інвестицій до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), коефіцієнт зносу основних засобів [7]. Характеристику вказаних показників наведено в табл. 5.

Зазначене інформаційне забезпечення дає змогу оцінити як показники динаміки, так і показники структури щодо операцій із розподілу прибутку лісогосподарського підприємства. Проте з позиції ефективності [8] більш доцільним є використання показників рентабельності, зокрема рентабельності використання лісових ресурсів із позиції держави як власника. У даному контексті пропонуємо розраховувати рентабельність використання лісових ресурсів для держави як за обсягами лісозаготівлі, так і за сплаченими рентними платежами.

Екологічна ефективність є специфічним об'єктом економічного аналізу, важливість якого полягає у забезпеченні сталого розвитку діяльності підприємств лісового господарства. Основним інформаційним джерелом для оцінки екологічної ефективності лісогосподарської діяльності є:

- звіт про виробництво та реалізацію продукції лісового господарства, відтворення та захист лісів;
- звіт про виконання виробничого плану по лісовому господарству.

Представлена в даних звітах інформація дає змогу визначити такі напрями використання аналітичних процедур: коефіцієнт відносного приросту деревини; коефіцієнт збереження природно-заповідного фонду; коефіцієнт незаконної вирубки відносно відновлення та лісорозведення; коефіцієнт відновлення та лісорозведення відносно незаконної вирубки; коефіцієнт витратомісткості лісорозведення; коефіцієнт витратовіддачі

Таблиця 4

Результати застосування аналітичних показників щодо оцінки фінансового стану діяльності лісгосподарського підприємства (ДП «Словечанське лісове господарство»)

Показник	Період											
	2016			2017			2018			2019		
	План	Факт		План	Факт		План	Факт		План	Факт	
<i>1</i>	2	3	4	5	6	7	8	9				
Валова рентабельність	30,3	32,6	28,1	26,2	26,7	24,9	24,9	19,3				
<i>Відхилення план/факт</i>	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
<i>Відхилення факт поточний / факт минулого</i>	2,30	107,59	-1,90	93,24	-1,80	93,26	-5,60	77,51				
	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
Рентабельність ЕВІГДА	5,5	4,3	7,5	4,6	4,7	4,5	4,5	4,0				
<i>Відхилення план/факт</i>	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
<i>Відхилення факт поточний/факт минулого</i>	-1,20	78,18	-2,90	61,33	-0,20	95,74	-0,50	88,89				
	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
Рентабельність активів	9,2	10,4	7,5	6,1	4,9	4,5	4,5	1,7				
<i>Відхилення план/факт</i>	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
<i>Відхилення факт поточний/факт минулого</i>	1,20	113,04	-1,40	81,33	-0,40	91,84	-2,80	37,78				
	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
Рентабельність власного капіталу	15,7	19,2	14,1	14,0	11,4	11,4	11,4	3,4				
<i>Відхилення план/факт</i>	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
<i>Відхилення факт поточний/факт минулого</i>	3,50	122,29	-0,10	99,29	0,00	100,00	-8,00	29,82				
	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
Рентабельність діяльності	1,8	1,9	1,7	1,4	1,1	1,0	1,0	0,4				
<i>Відхилення план/факт</i>	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
<i>Відхилення факт поточний/факт минулого</i>	0,10	105,56	-0,30	82,35	-0,10	90,91	-0,60	40,00				
	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ	АВ	ВВ				
<i>Відхилення факт поточний/факт минулого</i>			-0,50	73,68	-0,40	71,43	-0,60	40,00				

Примітка: АВ – абсолютне відхилення, ВВ – відносне відхилення.

Джерело: власна розробка

Таблиця 5

Характеристика аналітичних показників щодо оцінки капітальних інвестицій

Найменування показника	Характеристика показника
Коефіцієнт відношення капітальних інвестицій до амортизації	Показник, який відображає обсяг коштів, котрі виділяються на відтворення основних засобів та їх реконструкцію.
Коефіцієнт відношення капітальних інвестицій до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Показник, який відображає обсяг коштів, вкладених у розвиток підприємства, відповідно до чистого доходу від реалізації продукції.
Коефіцієнт зносу основних засобів	Відображає, на який відсоток відбулося фінансування за рахунок зносу та заміни основних засобів підприємства.

Джерело: власна розробка

лісорозведення; коефіцієнт відновлення лісу; коефіцієнт ефективності витрат на охорону лісу від пожеж.

Порядок застосування зазначених показників був уперше запропонований у дисертації А.М. Лисичко. Так, авторка зазначає, що «інтерпретація значень аналітичних показників у їх взаємозв'язку дає змогу оцінити ефективність вкладених коштів у розведення лісів, їх насадження, боротьбу з пожежами та незаконними рубками. При цьому можна оцінити якість таких заходів у кореляції з обсягами заготовленої ліквідної деревини та іншими видами продукції лісгосподарського підприємства, що є потужною аналітичною базою для оцінки ефективності діяльності лісгосподарського підприємства» [2, с. 143].

Апробація зазначених показників на прикладі діяльності підприємства лісового господарства показала ефективність у частині формування інформаційного простору управління діяльністю підприємств лісового господарства. Вважаємо за доцільне передбачати розрахунок зазначених показників у частинні вищезазначених статичних звітів, а також як обов'язковий розділ звітності сталого розвитку для підприємств лісового господарства. Окрім того, за умови формування концепції сталого розвитку вважаємо за необхідне оприлюднення кожним підприємством лісового господарства аналітичної довідки про екологічну результативність лісгосподарства [9].

Пропонуємо структуру аналітичної довідки про екологічну результативність лісгосподарства [10]:

– показники фінансового стану підприємств лісового господарства: доходи, фінансові результати, повна собівартість;

– обсяги лісозаготівлі в натуральних вимірниках;

– результати коефіцієнтного аналізу екологічної ефективності лісгосподарського підприємства.

Висновки. Таким чином, у результаті проведеного дослідження нами розроблено комплексний підхід до методики економічного аналізу ефективності діяльності підприємств лісового господарства. У частинні економічної результативності розроблено комплекс аналітичних процедур, що дають змогу оцінити ефективність використання лісових ресурсів за обсягами лісозаготівлі та рентними платежами, фінансовий стан лісгосподарського підприємства та економічний ефект, що отримує держава від використання лісових ресурсів у вигляді розподіленого прибутку державного підприємства. Удосконалено механізм формування інформації про екологічну ефективність діяльності підприємств лісового господарства, що передбачає оприлюднення щорічної інформації у вигляді аналітичної довідки про екологічну результативність лісгосподарства. Дієвість зазначених процедур підтверджена їх апробацією на прикладі лісгосподарських підприємств Житомирської області, відповідно до чого отримано довідки про впровадження.

Список використаних джерел:

1. Дзюбенко О.М. Економічний аналіз фінансового потенціалу лісгосподарських підприємств : дис. ... канд. екон. наук. : спец. 08.00.09. Житомир, 2018. 240 с.
2. Лисичко А.М. Економічний аналіз лісгосподарської діяльності : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09. Житомир, 2018. 246 с.
3. Осадча Т.С. Бухгалтерський облік та аналіз ренти: теорія і методологія : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.09. Житомир, 2016. 406 с.
4. Пунцукова С.Д. Формирование лесной ренты региона в условиях экологических ограничений. *Экономика и экология*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-lesnoy-renty-regiona-v-usloviyah-ekologicheskikh-ogranicheniy/viewer> (дата звернення: 19.12.2019).
5. Тарасова Т.О., Черчата А.О., Ставерська Т.О. Обліково-аналітичне забезпечення ризик-менеджменту в умовах сталого розвитку підприємства. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості»*. 2019. № 2(20). С. 142–153.
6. Analysis of economic development of Ukraine regions based on taxonomy method / U. Andrusiv et al. *Management Science Letters*. 2020. № 10(3). P. 515–522. doi: 10.5267/j.msl.2019.9.029
7. Attracting Foreign Direct Investment as an Economic Challenge for Ukraine in the Context of Globalization / L. Bezuhla et al. *In 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System*. Ivano-Frankivsk and Polyanytsia village (TC Bukovel), 2019. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Vol. 99. P. 195–200.
8. A methodology for analysis and assessment of business processes of Ukrainian enterprises / A. Cherchata et al. *Management Science Letters*. 2020. № 10(3). P. 631–640. doi: 10.5267/j.msl.2019.9.016
9. Cherchata A.O., Andrusiv U.Y. Reengineering of business-processes of enterprise as an instrument of their improvement and development. *Problems of modern science : collection of scientific articles*. 2018. P. 59–63.
10. Application of taxonomic analysis in assessing the level of enterprise development in emergency situations / L. Sergiienko et al. *Management Science Letters*. 2020. № 10(6). P. 1329–1340.

References:

1. Dzubenko, O. M. (2018) *Ekonomichnyj analiz finansovogo potencialu lisogospodars'kyh pidpryemstv* [Economic analysis of financial potential of forestry enterprises], (PhD Thesis). Zhytomyr.
2. Lysychko, A. M. (2018) *Ekonomichnyj analiz lisogospodars'koi' dijal'nosti* [Economic analysis of forestry activities], (PhD Thesis). Zhytomyr.
3. Osadcha, T. S. (2016) *Buhgalters'kyj oblik ta analiz renty: teorija i metodologija* [Accounting and rent analysis: theory and methodology]. (PhD Thesis). Zhytomyr.
4. Puntsukova, S. D. Formirovanie lesnoy renty regiona v usloviyakh ekologicheskikh ogranicheniy [The formation of forest rent in the region under environmental restrictions]. *Ekonomika i ekologiya*. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-lesnoyrenty-regiona-v-usloviyah-ekologicheskikh-ogranicheniy> (accessed: 19 December 2019).
5. Tarasova, T. O., Cherchata, A. O., Staverska, T. O. (2019) Oblikovo-analitychne zabezpechennia ryzyk-menedzhmentu v umovakh staloho rozvytku pidpryemstva [Accounting and analytical support of risk management in the conditions of sustainable development of the enterprise], *Naukovyi visnyk IFNTUNH. Seriya: Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti*, № 2(20), pp. 142–153.
6. Andrusiv, U., Simkiv, L., Dovgal, O., Demchuk, N., Potryvaieva, N., Cherchata, A., Popadynets, I., Tkachenko, G., Serhieieva, O. & Sydor, H. (2020) Analysis of economic development of Ukraine regions based on taxonomy method. *Management Science Letters*, 10(3), 515-522. doi: 10.5267/j.msl.2019.9.029
7. Bezuhla, L., Kinash, I., Andrusiv, U. & Dovgal, O. (2019) Attracting Foreign Direct Investment as an Economic Challenge for Ukraine in the Context of Globalization. In *7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System*, Ivano-Frankivsk and Polyanytsia village (TC Bukovel), 2019. Advances in Economics, Business and Management Research, Vol. 99, pp. 195–200.
8. Cherchata, A., Popovychenko, I., Andrusiv, U., Simkiv, L., Kliukha, O & Horai, O. (2020) A methodology for analysis and assessment of business processes of Ukrainian enterprises. *Management Science Letters*, 10(3), 631–640. doi: 10.5267/j.msl.2019.9.016
9. Cherchata, A. O., Andrusiv, U. Y. (2018). Reengineering of business-processes of enterprise as an instrument of their improvement and development. *Problems of modern science: Collection of scientific articles*, 59–63.
10. Sergiienko, L., Polyak, K., Poverlyak, T., Cherchata, A., Andriushchenko, I. & Zhyliakova, O. (2020) Application of taxonomic analysis in assessing the level of enterprise development in emergency situations. *Management Science Letters*, 10(6), 1329–1340.